

PBD, DB- tegeltableau van de Dam en het Damrak, ca 1913-1914 geschilderd naar de situatie van 1898, coll. J. Baas

Ansichtkaart met hetzelfde perspectief; links voor het gehate beeld van Naatje op de Dam, de paardentram en rechts de Effectenbeurs van Zocher, afgebroken 1912

Kleuren-ansichtkaart met de nieuwbouw van de Bijenkorf, uit 1914 en de Koopmansbeurs van Berlage uit 1904

Goedewaagen, DB-tegeltableau, Paleis op de Dam, Geschilderd 1938 – situatie 1898; coll. E. Westenberg

Keramisch museum Goedewaagen

Nieuwbouw rond de Dam 1898-1914, gedocumenteerd in tegeltableaus van PBD en Goedewaagen

Als er één plek in Amsterdam getuigt van de plotselinge welvaart in handel en industrie rond 1900 – de bloeitijd ook van de Nieuw Kunst, Art Nouveau of Jugendstil – dan is dat de bouwontwikkeling langs de Noord-Zuid as van het Centraal Station tot en met de Ferdinand Bolstraat.

Veel van de toen nieuw gebouwde dan wel verbouwde panden kregen bijvoorbeeld tegeltableaus van De Distel. Interessant is ook dat in tableaus de situatie van vóór al die veranderingen verbeeld werd.

In het PBD-tegeltableau van ca 1913-1914 is de situatie van iets voor 1900 afleesbaar. Op de Dam zelf staat een wagon van de paardentram geparkeerd en links torent het beeld omhoog van De Eendracht van de Natie uit 1856, ontworpen en uitgevoerd door de Vlaamse beeldhouwer Louis Royer. Dat een Belg de opdracht kreeg om een beeld te maken dat herinnert aan de Tiendaagse Veldtocht tegen de opstandige Belgen in 1830 viel fout in de hoofdstad.

Het beeld kreeg al snel de bijnaam 'Naatje van de Dam', vermoedelijk omdat het woord natie verkeerd gelezen werd. De kwaliteit van uitvoering was slecht. Al na enkele jaren vvoor de neus van de vrouwenplastiek kapot. De humor van de straat leidde tot een welbekend gezegde: dat is naatje, dat is pet. In 1914 werd het beeld gesloopt. Formeel om ruimte voor de tram te maken.

Rechts op het tableau staat de in 1845 opgeleverde classicistische bouw van de Effectenbeurs van architect Jan David Zocher. In 1912 werd deze beurs gesloopt om ruimte te maken voor de in 1914 geopende nieuwbouw van de Bijenkorf. Achter de Effectenbeurs is nog niet de goederenbeurs van Berlage uit 1904 te zien.

Het vermoedelijk in 1938 door Willem van Norden bij Goedewaagen geschilderde tegeltableau van het Paleis op de Dam had waarschijnlijk ook een ansichtkaart van ca 1898 – het jaar van de inhuldiging van koningin Wilhelmina - als voorbeeld.